

УДК 336.7

Леськів С. Р.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Пинда Ю. В.

Львівський університет бізнесу та права

Шпак О. Г.

Наукове товариство імені Шевченка (Львів)

СИСТЕМА ІНДИКАТОРІВ ДІАГНОСТИКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

У науковій статті визначено сутність категорії «кредитоспроможність підприємств». Запропоновано систему індикаторів діагностики кредитоспроможності підприємств, яка містить такі ключові групи індикаторів: індикатори фінансового стану; індикатори, що характеризують кредитне забезпечення; індикатори, що характеризують кредитну історію; індикатори відповідальності перед контактними аудиторіями – споживачами, контрагентами, державними структурами тощо; індикатори оцінювання освітньо-фахового потенціалу персоналу. Представлено систему «інформація–ресурс–час».

Ключові слова: кредитоспроможність, підприємство, діагностика, індикатори, коефіцієнти, результативність, освітньо-фаховий потенціал, персонал.

Постановка проблеми. При наданні кредитів (формують найбільшу частину доходів банку) комерційний банк стикається з необхідністю діагностики кредитоспроможності підприємств-позичальників. Подана процедура є обов'язковою, і її результати істотно впливають на:

- 1) результати конкретних кредитних угод;
- 2) ефективність кредитної діяльності банку загалом.

Для підприємства-позичальника діагностика його кредитоспроможності також є важливою. Це пов'язано з тим, що від її результату залежить, в якому обсязі буде наданий кредит та чи буде він наданий взагалі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань (окремих аспектів) оцінки кредитоспроможності підприємства присвячено значну кількість праць вітчизняних науковців. Значний внесок у розвиток теорії і практики кредитних відносин між банківськими установами та підприємствами-позичальниками зробили такі вітчизняні науковці: І. Боярко, І. Буряк, В. Галасюк, Л. Гриценко, Т. Давидюк, Н. Дехтяр, А. Єпіфанов, Н. Корецька, О. Кривоконь, В. Ліштван, О. Мельник, Т. Мельник, О. Михайлюк, Ж. Семчук, Р. Скриньковський, І. Школьник та ін. [1–8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на вагомий результат та досягнення в цьому напрямі, залишається низка проблем, а саме: об'єктом гострих дискусій є сутність категорії «кредитоспроможність підприємства» та обґрунтування ключових індикаторів її оцінювання.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розроблення системи індикаторів діагностики кредитоспроможності підприємств.

Для досягнення визначеної мети були поставлені такі завдання:

- визначити сутність категорії «кредитоспроможність підприємства»;
- запропонувати систему ключових індикаторів індикаторів діагностики кредитоспроможності підприємств.

Виклад основного матеріалу. В результаті аналізування літературних джерел з поданої проблематики [1-8] та існуючої практики встановлено, що найбільш чітко зміст кредитоспроможності представлено у «Фінансово-економічному словнику» [6, с. 302]. На основі цього під кредитоспроможністю підприємства слід розуміти наявність

(або комплекс) передумов для отримання кредиту підприємством, спроможність суб'єктом господарювання повернути його (кредит) в повному обсязі й у певний термін. Поряд з тим встановлено, що:

- в основі діагностики кредитоспроможності суб'єкта господарювання (підприємства) лежить діагностика його фінансового стану;
- об'єктивна діагностика фінансового стану підприємства потребує врахування таких проблем (аспектів) [1; 8, с. 70-71]:

1) існування значних відмінностей щодо критеріальних нормативних значень фінансових індикаторів;

2) орієнтування наявного програмного забезпечення на різні підходи щодо складу та методик розрахунку фінансових індикаторів;

3) наявність галузевих особливостей підприємств;

4) багато великих підприємств здійснюють свою діяльність через значну кількість філій (підрозділів) в дуже різних галузях або ведуть диверсифіковану діяльність;

5) інфляція може суттєво впливати на дані фінансових звітів підприємств. Таким чином, дані аналізу відносних показників за однією формою протягом значного часового періоду або порівняльний аналіз відносних показників підприємств різних за тривалістю діяльності повинні інтегруватися обережно;

6) сезонні фактори також можуть перевертати дані аналізу відносних показників;

7) різні методи бухгалтерського обліку можуть змінювати результати порівняльного аналізу. Зокрема, різні методи оцінки запасів та нарахування амортизації можуть вплинути на дані фінансових звітів і, отже, викривити дані підприємства, які порівнюються. У зв'язку з цим при інтерпретуванні фінансових показників потрібно порівнювати не просто результуючі цифри, а звертати увагу на текстові примітки до фінансових звітів, де описуються обрані підприємством облікові методи; тощо (Ж. Семчук) [1].

Результати вивчення літературних джерел за проблемою [1-15] та практики дали змогу запропонувати систему індикаторів діагностики кредитоспроможності підприємств, яка містить такі ключові групи індикаторів:

1. Індикатори фінансового стану (за матеріалами Проекту «Корпоративний розвиток в Україні» Міжнародної Фінансової Корпорації – IFC) [1; 8, с. 55-72; 9, с. 16; 10, с. 210-366]:

– коефіцієнти ліквідності (показують чи достатньо у підприємства коштів для оплати (покриття) своїх поточних зобов'язань):

- а) коефіцієнт поточної ліквідності;
- б) коефіцієнт критичної ліквідності;
- с) коефіцієнт абсолютної ліквідності;

– коефіцієнти структури капіталу (показують за рахунок яких ресурсів суб'єкт господарювання фінансує свою діяльність (власних, запозичених)):

- а) коефіцієнт загальної заборгованості;
- б) коефіцієнт довгострокової заборгованості;
- с) коефіцієнт фінансової незалежності;

– коефіцієнти оборотності (показують чи і наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для досягнення головної мети – отримання доходу):

- а) коефіцієнт оборотності запасів;
- б) коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;
- с) коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;
- д) коефіцієнт оборотності активів;

– коефіцієнти рентабельності власного капіталу та активів (показують частку прибутку підприємства у його доході від реалізації продукції (товари, роботи, послуги) та чи суб'єкт господарювання отримав достатній прибуток завдяки здійсненим активів порівняно з вкладеним капіталом):

- а) коефіцієнт чистого прибутку;
- б) коефіцієнт рентабельності активів – ROA;
- с) коефіцієнт рентабельності власного капіталу – ROE

– коефіцієнти прибутковості акцій (показують зміну вартості акцій підприємства, прибутковість акцій суб'єкта господарювання в порівнянні з акціями підприємств-конкурентів та доцільність вкладення інвесторами коштів в акції підприємства):

- а) чистий прибуток на акцію – EPS;
- б) відношення ціни до прибутку на акцію – P/E.

2. Індикатори, що характеризують кредитне забезпечення (О. Мельник) [11, с. 195 – 196]:

- коефіцієнт основного забезпечення кредиту;
- коефіцієнт погашення кредитних зобов'язань;
- коефіцієнт грошового погашення кредитних зобов'язань.

3. Індикатори, що характеризують кредитну історію [11, с. 196]:

- коефіцієнт протермінування кредиторської заборгованості загалом;
- коефіцієнт протермінування кредиторської заборгованості за кредитами;
- наявність залучених та неповернених кредитів у інших банках.

4. Індикатори відповідальності [11, с. 196]:

- частка ринку;
- наявність судових справ щодо позичальника;
- наявність факту штрафних санкцій щодо позичальника;
- наявність податкової застави;
- наявність факту арешту майна і/або рахунків;

– наявність договорів із постачальниками на період надання кредиту;

- наявність договорів із споживачами на період надання кредиту;
- наявність бізнес-планів під кредитування;
- наявність відкритих основних поточних рахунків у банку, що надає кредит;
- наявність факту порушення справи про банкрутство.

5. Індикатори оцінювання освітньо-фахового потенціалу (ОФП) персоналу (Р. Скриньковський) [9, с. 83-84]:

- забезпеченість професійними кадрами:
 - а) загальна чисельність;
 - б) кваліфікаційний склад працівників до виконуваних ними робіт;
 - с) вікова структура;
 - д) наявність та резерви кадрових ресурсів;
- матеріально-технічна забезпеченість:
 - а) фінансова забезпеченість;
 - б) наявність достатньої кількості актуальних комп'ютерів з відповідним програмним забезпеченням та експериментальної бази відповідного класу;
 - с) досягнутий організаційно-технічний рівень;
 - науково-інформаційна забезпеченість:
 - а) наявність власних ідей та науково-технічних розробок;
 - б) компетентність, інформованість про вітчизняний та зарубіжний досвід тощо;
 - оптимальність організації ОФП:
 - а) компетенція та стратегічні принципи розвитку;
 - б) критерії вибору напрямів, спеціалізації, спеціальностей;
 - с) принципи мінімізації втрат [9, с. 83–84].

Для довідки (!): «ОФП персоналу – можливість (природні здібності, обдарованість), знання та уміння (освіта), компетентність і практичні навички (фах), якими людина (найважливіший ситуаційний фактор) оволоділа у навчальних закладах –

Рис. 1. Основні залежності, що розкривають результативність економічної діяльності підприємства (система «інформація–ресурс–час»)

Джерело: [9, с. 27] (систематизовано Р. Скриньковським на підставі [12])

НЗ (виходячи зі структури освіти) та за допомогою самоосвіти (теоретичний аспект), а також у ході трудової діяльності (практичний досвід) і які можна застосувати (або використати) у необхідному соціально-економічному спрямуванні, а саме для забезпечення формування та розвитку підприємства в перспективі» (Р. Скриньковський) [9, с. 20-21].

Як свідчить аналіз наукової праці [9], оцінювання ОФП персоналу необхідно проводити з урахуванням впливу ОФП персоналу в площині результативності діяльності суб'єкта господарювання (або системи визначення результату економічної діяльності підприємства «інформація–ресурс–час») (рис. 1 [9, с. 27]).

Висновки і пропозиції. Узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду показало, що найбільш вдалими є трактування кредитоспроможності підприємства під яким слід розуміти наявність (або комплекс) передумов для отримання кредиту підприємством, спроможність суб'єктом господарювання повернути його (кредит) в повному обсязі й у певний термін.

Встановлено (на основі узагальнення наукових поглядів, зокрема д.е.н., проф. Мельник О.М. [11]

і члена-кореспондента УАН Скриньковського Р.М [9] та існуючої практики), що система індикаторів діагностики кредитоспроможності підприємств включає такі групи індикаторів:

1) індикатори фінансового стану (коефіцієнти ліквідності, коефіцієнти структури капіталу, коефіцієнти оборотності, коефіцієнти рентабельності власного капіталу та активів, коефіцієнти прибутковості акцій);

2) індикатори, що характеризують кредитне забезпечення;

3) індикатори, що характеризують кредитну історію;

4) індикатори відповідальності перед контактними аудиторіями – споживачами, контрагентами, державними структурами тощо;

5) індикатори оцінювання освітньо-фахового потенціалу (ОФП) персоналу (забезпеченість професійними кадрами, матеріально-технічна забезпеченість, науково-інформаційна забезпеченість, оптимальність організації ОФП).

Подальші дослідження у цій сфері можуть стосуватись розроблення методичних рекомендацій розрахунку інтегрального показника кредитоспроможності підприємства.

Список літератури:

- Семчук Ж.В. Індикатори діагностики фінансового стану підприємств / Ж.В. Семчук // Ефективна економіка: наук. фахове видання. – 2013. – № 9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua>.
- Гриценко Л.Л. Комплексна експрес-методика оцінки кредитоспроможності підприємств з урахуванням приналежності до виду економічної діяльності / Л.Л. Гриценко, І.М. Боярко, В.Л. Лиштван // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 7(109). – С. 206-214.
- Кривоконь О.С. Організаційні аспекти аналізу кредитоспроможності підприємств-позичальників / О.С. Кривоконь, І.М. Буряк // Ефективна економіка: наук. фахове видання. – 2012. – № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua>.
- Корецька Н.І. Кредитоспроможність: теоретико-концептуальні основи / Н.І. Корецька, Т.С. Давидок // Економічні науки. – 2009. – № 6(24). – С. 134-141.
- Галасюк В.В. Оцінка кредитоспроможності позичальників: що оцінюємо? / В.В. Галасюк, В.В. Галасюк // Вісник Національного банку України (укр.). – 2001. – № 5. – С. 54-56.
- Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 714 с.
- Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання : [моногр.] / [Єпіфанов А.О., Дехтяр Н.А., Мельник Т.М., Школьник І.О. та ін.]; за ред. д.е.н. Єпіфанова А.О. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 286 с.
- Михайлюк О. Як читати і аналізувати фінансову звітність: [посібн. для членів наглядових рад та керівників акціонерних товариств] / О. Михайлюк. – Міжнародна Фінансова Корпорація. – 2004. – 108 с.
- Скриньковський Р.М. Освітньо-фаховий потенціал персоналу як фактор впливу на інвестиційну привабливість підприємства : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.07 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» / Р.М. Скриньковський ; Львівський університет бізнесу та права. – Львів, 2014. – 233 с.
- Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : [підручн.] / П.Я. Попович. – Тернопіль : Економічна думка, 2004. – 416 с.
- Мельник О.Г. Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій : [монографія] / О.Г. Мельник. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2010. – 344 с.
- Олексюк О.І. Результативність діяльності підприємств як основа формування їх інвестиційної привабливості / О.І. Олексюк // Інвестиції: практика та досвід. – 2009. – № 3. – С. 21-26.
- Скриньковський Р.М. Концепція процесно-структурованого менеджменту / Р.М. Скриньковський, О.С. Процевят, Ю.І. Цибульський // Економіка. Фінанси. Право. – 2014. – № 2. – С. 34-36.
- Кириченко О.А. Банківський менеджмент : [навч. посібник] / О.А. Кириченко. – К. : Знання-Прес, 2002. – 438 с.
- Костирко Р.О. Фінансовий аналіз : [навч. посібник] / Р.О. Костирко. – Х. : Фактор, 2007. – 784 с.
- Сокурченко П.І. Оцінка рівня економічної рентабельності підприємства і його кредитоспроможності за допомогою механізму фінансового левириджу / П.І. Сокурченко // Економіка і регіон. – 2004. – № 2(3). – С. 100-101.
- Чупіс А. В. Комплексний аналіз кредитоспроможності позичальника / А.В. Чупіс // Фінанси і кредит. – 2005. – № 4. – С. 21-30.
- Олійник О.О. Оцінки кредитоспроможності позичальника при довгостроковому банківському кредитуванні / О.О. Олійник // Економіка. Фінанси. Право. – 2007. – № 8. – С. 10-14.

Леськів С. Р.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

Пында Ю. В.

Львовский университет бизнеса и права

Шпак О. Г.

Научное общество имени Шевченко (Львов)

СИСТЕМА ИНДИКАТОРОВ ДИАГНОСТИКИ КРЕДИТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ

Резюме

В научной статье определена сущность категории «кредитоспособность предприятий». Предложена система индикаторов диагностики кредитоспособности предприятий, которая содержит такие ключевые группы индикаторов: индикаторы финансового состояния; индикаторы, характеризующие кредитное обеспечение; индикаторы, характеризующие кредитную историю; индикаторы ответственности перед контактными аудиториями – потребителями, контрагентами, государственными структурами и т. д.; индикаторы оценки образовательно-профессионального потенциала персонала. Представлена система «информация–ресурс–время».

Ключевые слова: кредитоспособность, предприятие, диагностика, индикаторы, коэффициенты, результативность, образовательно-профессиональный потенциал, персонал.

Leskiv S. R.

Lviv National University named after Ivan Franko

Pynda Yu. V.

Lviv University of Business and Law

Shpak O. G.

Scientific Society named after Shevchenko (Lviv)

SYSTEM OF DIAGNOSTIC INDICATORS OF CREDITWORTHINESS OF THE COMPANIES

Summary

The scientific article defines the essence for «creditworthiness enterprises». It is proposed a system of diagnostic indicators of creditworthiness of companies, which includes the following key groups of indicators: indicators of financial condition; indicators that characterize the collateral; indicators that characterize credit history; indicators responsibility to contact audiences – consumers, contractors, government agencies, etc.; evaluation indicators of educational and professional capacity of staff. System presented «information–resource–time».

Key words: credibility, enterprise diagnosis, indicators, ratios, performance, educational and professional potential staff.

УДК 338.49

Малюк С. О.

Росинець В. Ю.

Миколаївський інститут права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЦІНОУТВОРЕННЯ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено теоретичні аспекти формування маркетингового механізму ціноутворення. Визначено та проаналізовано існуючі методи ціноутворення, виявлено їх переваги та недоліки. Надано пропозиції щодо удосконалення процесу ціноутворення на вітчизняних промислових підприємствах задля підвищення на цій основі рівня їх конкурентоспроможності.

Ключові слова: ціноутворення, ціна, методи ціноутворення, механізм ціноутворення, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. За умов сучасного нестабільного розвитку ринкових відносин в економіці нашої країни проблема підвищення ефективності господарювання вітчизняних промислових підприємств є досить актуальною. Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми є визначення ціни на продукцію, яка забезпечує компенсацію витрат на отримання цільового прибутку та задовольняє запити споживачів. Для того щоб забезпечити конкурентоспроможність на ринку збуту, суб'єкт господарювання повинен налагодити ефективний

механізм ціноутворення, який буде позитивно впливати на його кінцевий фінансовий результат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти та проблемні питання ціноутворення розглядали у своїх працях такі вітчизняні вчені, як: В. Божкова, Н. Бородкіна, А. Войчак, С. Дугіна, В. Корінев, М. Корецький, О. Дацій, О. Мазур, А. Павленко, Г. Римар, І. Рябченко, С. Скуртол, Ю. Тормоса та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на досить